

EPITOME OPVE

SCVLI DE CVRANDIS PVSCVLIS

ulceribus, & doloribus morbi Gallici, mali
franzos appellati, autore Laurentio
Phrisio, artium & medicinæ
doctore.



BASILEAE EXCVDEBAT HENR
RICVS PETRVS.

8717 ✓

5020

Carmen Henrici Bebelij, iustingensis poetæ laureati.

Nil hominum miserans torquebo crimina mundi,
Pestiferum morbum uulgo qui Francica fertur,
In terris mittam, quæ deformare uenusta
Corpora consuevit, uel nigra ad tartara mittet
Ulcerum cum uarijs morbis incognita mittam
Nulla ætas tuta est, siue innuptæq; puellæ,
Si uir aut iuuenis fuerint aut pigra senectus,
Nec infans paruulus, nec præbens ubera mater.

PRAEFATIO E-

PITOMES OPVSCVLI DE CVRAN

dis pusculis, ulceribus, & doloribus
malí Frantzosi, Laurentio
Phrisio auctore.

Lectori salus plurimã.



Cripturo mihi regimen curatiuum a ro-
cissimi morbi, qui Francigenus, Gallicus
ue nomen sortitus est, gratiam & miseri-
cordiam praestet summus pater, qui de
frugalitatis suae solio produxit Medicina
lem scientiam nobilissimam, ob humani generis salu-
tem, quam a mundi exordio praeceteris sanctis coluit,
& plantauit. Nam multis ante saeculis misit Raphaële
suum ab excelsa throno qui docuit Noë mundum ab
immundo segregare, qui & denique, deo auctore, Moysen
mille quingentis annis ante philosophos instituit dia-
tam & cibum hominibus ordinare: tam ad corporis sa-
nitatem, quam uiuendi normam. Singula enim ea quae
lege sua prohibet ne comedant: si comesta fuerint plu-
rimum nocent mortalibus, & dolorem infligunt. Quod
deus item nonnullo modo post Troianum bellum de
rebus naturalibus Salomonem scribere docuit & earum

omnium est medicina. Quid si cōmemorem ipso nobi-
 biscum in terris habitante, dum carnem sumperit, à pu-
 ra uirgine, nonne medicinam saluberrimā non tantum
 coluit uerum proprijs ac sanctissimis manibus suis pra-
 eticauit, ut ipse plerūq; de se ipso testatur in sacro euan-
 gelio: Et quid amplius cū tot incōparabile munus suæ
 gratiæ intulit cæteris splendidissimis medicinæ inuen-
 toribus Apollini & Aesculapio, qui ob artis eorum celsi-
 tudinem, in deorum numerū sunt accepti. O quā pro-
 lixum esset dicere diui Hippocratis, & Galieni & Auicen-
 næ encomia, quæ à supremo gubernatore perceperūt,
 cum tanta cōmoda humano corpori protulerunt. Qua
 ppter bene meritò artium præclarissima nominari me-
 ruit. Ex ea nāq; dispositiones noscuntur humani corpo-
 ris (ut Auicenna prima primū innuit). Quod pfecto no-
 bilissimū corpus est Nam benedictus & gloriosus, hu-
 mano corpori temperationē, cōplexionē donauit, quā
 in hoc mundo foret possibile inuenire, ut colligit Conci-
 liatoris libro differentia quinta. Etiā ex dictis Auerrois
 super Aristo, in libro de sensu & sensato cum dicit: Ho-
 mo comprehendit differētias rerum & intentiones ipsa-
 rum proprias, quæ sunt in re sensata quasi medullam de
 fructu. Animalia uerò alia quæ forinseca uelut cortices
 fructuū existentia Cuius signum est, quia ipsa mouen-
 tur à sensilibus minime, nisi in quantum rationem ali-
 menti

menti important. His uerbis dimissis transeo quia (ut ait Aboli super tertium cañ. fen terciæ) In prolongatione sermonis non est utilitas. Idcirco intendens opitulari miserrimis hominibus hoc malo francigeno intoxicatis, opusculum illud in unum redigere proposui quod (deo annuente, sine quo omnia casta) curam huius morbi recentis & ueterati, floridis experimentis, non minus quã ratione approbatis elucidabit. Si ergo ex ipso fructũ hilar em metes, non mihi, sed inclito creatori gratias refer. Si uerò aliquid minus quã bene elaboratum offendes, rogo suauiter rectifices: præcogitando id dictum Tulij ueteris Retho. secũdo cũ scribit his uerbis: Nihil in simplici genere omnibus ex partibus natura perfectum exposuit. Vale.

EPITOME OPV-

SCVLI DE CVRANDIS PV-

stulis, ulceribus, & doloribus mali Frätzofs,

Laurentio Phrisio auctore.

De ortu & nomine illius morbi.

Caput primum.



ANno Christi saluatoris nostri M CCCC
LXCVI efferbuit quidā morbus atrocis-
simus, irruēs in homines sæuomorsuulce-
rum, glandularū, & durissimorū dolorū:
adeò notabili cruciatu, quod singuli ui-
dentes obstupēre. Nam incognitus & inuisus erat iste
pestifer morbus, non tantū uulgò: uerū etiam doctis &
in sacra medicina eruditis. Ingruit & tanta tumultu-
atio in plebe, quod leprosi excusarūt habitare cū hoc
morbo infectis. Ecce quid euenit (nōne miseratu dignū)
paueres hoc malo laborantes, expellebant ab hominū
conuersatione, tanquā purulentum cadauer derelicti à
medicis (qui se nolebant intromittere in curam, tam spe-
culando, consulendo, quā uisitando) habitabant in aruis
& syluis Memini cū me uidisse homines in tantū disce-
dere ab illis miseris, quod nō minus quā æquum fuisset
supremum deum exitio gehennali cunctum populū in-
termisset. Attamen sublimis & gloriosus nolens derelin-
quere

quere illos quos suo precioso sanguine, diraq; morte re-
 demit, misit ex Gallia & Neapoli nonnullos empericos
 uel medicos, qui potius temeraria audacitate, quam in-
 dustria cœperunt curare homines hoc malo laborâtes.
 Aspera tamē & peruersa erat eorū cura, ut apparet ad-
 huc in illis, qui tunc curati sunt, quibus secūds error pri-
 ori peior accidit. Nā prius pusculis & paruo dolore erāt
 infestati: nunc uerò nodosis tuberositatibus circa iun-
 cturas, fœdis ulceribus & uigilantissimis doloribus. Me-
 lius tamē erat ullum quā nullum solatium quia medici
 eruditi subierant nomen malorum medicorū, ut inferē
 per Boëtiū de consolatione philosophiæ cum ait: Mali
 medici est desperare ne curet æger. Iplis medicis supra
 dictis itaq; laborantibus in cura huius morbi, cœpit ille
 pestifer morbus nominari, Gallicus, uel Frantzigenus,
 ab aliquibus Neapolitanus, cō quòd primū ad nos uenif-
 sent morbus & medici ex partibus præallegatis. Potuif-
 set & rationabiliter nomē exhaustiſſe, Epidimialis & pe-
 stis, quia secundū Constantinū ille morbus nuncupatur
 epidimialis qui subitò & uno tempore simul multis in-
 gruit hominibus, ut uisum est de morbo illo in uarijs cli-
 matibus. Sed quia de nominibus apud medicos non ori-
 tur contentio, cō propter dicta illa stringantur.

De signis

De signis huius morbi.

Caput secundum.

Vm autem medicus nihil potest perficere in cura alicuius morbi, nisi prius morbum agnoscat, quia in quatum medicus fallitur in morbi cognitione & eius causa, in tantum etiam fallitur in eius curatione, ut ait Galienus ad Glauconem. Qua propter per signa aliqua in cognitione morbi & eius causa oportet deuenire, ut asserit communis turba medicorum. Et Galienus secundo technici Signorum igitur huius morbi quedam sunt demonstratiua presentis scilicet infectionis. quedam rememoratiua, praeterita, & pronostica futura. Signa quidem huius morbi demonstratiua sunt haec. pusculae crustosae, latae aut longae, quae de facili exiccantur, & cadunt ex carne concavae ad modum copularum glandium, & cum ceciderunt remanet quedam glandula eleuata supra cutem. Aliquae illarum crescunt in longitudine, & sunt pyramidalis figurae, emittentes sanem ad modum olei nucum. Efficacissimum quidem signum, si cum illis aliquid apparuerit circa pudibunda. Item aliquae extendunt se in latum cutis, corrodes, & urentes, tanquam euforbiu vel arsenicum, & illae pessimae sunt. Signa uero rememoratiua sunt, haec: dolor intensissimus in iuncturis in capite, in facilibus brachiorum, & pedum, cum duricie & tumore sauis-

mus;

mus dolor est deambulatiuus, mordicatiuus, pungitiuus. Et cū tetigeris illam duritiē, sentitur calida & sudore subtili irrorata. Iterum cum resoluitur ille dolor, franguntur nodi, & effluit uirulenta sanies, ex quibus proueniunt maligna ulcera, multum infestantia. Efficax quoque signum est, cum uides sanguinē alicuius per flebotomiam extractum cōgelari, & in colorem liuidum seu cinericium conueriti. Signa autem prænostica sunt duplicia quia aliqua præauguriunt hanc ægritudinem futurā quædam uerò saluam aut non saluā. De primis aut sunt dolor capitis, & membrorū, alteratio coloris faciei, pupillarum tumor, pigritia mentis, grauitas in celsus, sudor fœtidus de nocte & præcipuè in aurora. Excitatio post primum somnum punitio cutis, ut pulicum mordicationes, & in pectine circa fœmora notabilis aggrauatio. Et certiora sunt hæc signa, si cū eis maneat appetitus comedendi & bibendi quia cōmuniter hoc morbo laborātes, fortē habent appetitum, cuius causam ego assigno quod aliqua portio frigidorum humorum defluat ad orificium stomachi. Manifestum nanq; est ex dictis Galeni secunda Techni quod frigidum appetit, calidum uerò digerit: quamuis aliqui in principio huius morbi minusquā in alijs temporibus fortē habent appetitum quoniam multa materia flegmatis salis & colerae adustæ sunt imbibitæ in uillis stomachi.

B

Quantum

Quantū ad secunda signa prænostica scire debes, quod si pusculæ fuerint uelocis apertionis, exitus & maturarationis, causa est, quia natura est fortis, & non debilitata in expellendo nociuum. Naturæ enim forti nil est impossibile, educit enim saniem per medium ossis, ut princeps Galenus dixit. Similiter & si non affuerint mala accidentia, anhelitus uidelicet diminutio, & dolor nimis intensus, & si cito conferunt solita conferre, de quibus tibi ratio & experimentum præstant fiduciam: quoniam ut sonat dictum Galeni, solentia iuuare suo tempore, si non iuuant, eorum significatio protenditur in malum, etiam si pusculæ exierint luauiter, absque ulla coartatione & angustia, tunc uerè iudicabis morbum saluum & cito fore curabilem. Si uerò signa illis contraria apparuerint, uidelicet quod pusculæ tardæ essent in exitu ad corporis periferiam, & cum accidentibus terroris, syncopi, anhelitus contractione exierint, parumque contulerint medicinæ approbatæ certè ille morbus uix aut nunquam curabitur quia uerus medicus, id est, natura est debilis. ideo minister nil proficit. Sonat namque ueteris sententia: Est quidē naturæ curare, non medici: medici uerò dignius est opus naturæ porrigere. Et illud similiter etigit princeps 4. can. se prim. de cura putridarum in generali cum dicit: Curans sicut sciisti, est natura non medicus: medicus autem facit puenire instrumenta ad uirtutē. Simile etiā uerbum ponit Cornelius Celsus

Celsus in tertio libro. Natura repugnāte, medicus nihil perficit. Quibus abbreviatis faciliē iam ex dictis perpendere potes, hunc morbum, non tantum cognoscere, uerum etiam saluum uel non saluum diiudicare.

De causa morbi præacti,

Caput tertium.



Nicuiq; curam huius morbi perfectē scire uolenti, causam ipsius inuestigare oportu- nū esse uidet. Quia ut testat̄ Aristo. poste- riorū primo: Scire nihil aliud est, quā rerū causas cognoscere. Et eiusmodi phys. primo cum dicit. Tūc em̄ arbitramur unūquodq; scire, cum causas eius &c. Ex quibus faciliē elicit, q; scire em̄ causæ adeptio est pfectio intellectus ut idem philosophus asserit in phœ- mio Metaphysices Patet igit̄ consideranti ex dictis, q; cura morbi difficilis est ignota eius causā, iuxta illud Galeni in tertio technicam dixit Facta uerò ægritudo curabit, dispositione à qua principaliter, quæ secundum naturā operatio lædit̄ ablata quā & ipsam dicimus cau- sam &c. Dimissis præterea uarijs causarū cōsiderationi- bus, secundū quod distinguunt̄ penes materiā & formā ex quibus uel ad quæ sequit̄ aliquid secundū naturā, ut Philosophus primo & secūdo phys. explicauit. Triplicē huius morbi de quo nūc uersat̄ nostra intentio causam relinquimus: primā uidelicet primitiuā secundā ante- cedentē, & tertiā coniunctā. Quantū ad primā causam

te scire non pigeat, quod causæ primitiuae sunt res, quæ requiruntur ad nostri corporis constitutionem, & produciunt morbum aliquando sine medio: aliquando cum medio, & tales procedunt ut plurimum ex sex rebus non naturalibus: aëre, cibo, & potu, motu & quiete, somno & uigilia: repletionem & inanitionem. Et animæ accidentibus, ut ira, timore gaudio & tristitia &c. Et ex illis causam huius ægritudinis rationabiliter æstimauêre sapientes aëris mutationem fuisse, ex planetarum notabilissimis cõstellationibus, ut ex subsequētibus intuenti facile patebit. Antecedentes uerò causæ sunt illæ, quæ pertinent ad nostri corporis constitutionem, producentes tamen morbū semper cum medio. Et tales in hoc morbo sunt humores dispositi ad corruptionem adustionis & earundem asperitatem, ut puta flegma salis, colera adusta &c. Simples uel cõpositæ Dixi dispositæ, quia secundum Aristotelem secundo de anima & viii phys. etiam secundum Galenū primo de interioribus, nullū agens inducit effectum aliquem nisi ex dispositione passivi. De causis autem cõiunctiuis dicit, quod sint res pertinentes ad nostri corporis constitutionem, producetes quoq; morbū sine medio. Tales uerò in illo morbo sunt mala ægritudo cõposita ex mala cõplexione frigida & humida cerebri, propter quā multæ materiæ frigida & humidæ materiales descendunt ad neruos, iuncturas, muscu

musculos, & porositates membrorū. Quæ ex mala cō-
 plexione calida & sicca adurūtur, & sic eorum una pars
 flegmatis scilicet falsa, acuta & aspera efficit; alteram ue-
 rò adusta terrea, grossa, & melācholica, ad lepræ uel can-
 cri similitudinem. Reuertar ergo nunc ad primitinam
 huius malī causam, determinando ea, cum dixi hanc ex
 planetarum siue stellarum impressione. Ad cuius euiden-
 tiā scire debes, qđ in anno Christi millesimo quadrin-
 gentesimo octuagesimo tertio, fuerunt nōnullæ plane-
 tarum cōgressiones, die uidelicet xv mensis Octobris,
 hora secūda post meridiē. Quod autē clarius intelligas,
 scito tempore præfato, Iouem, Martē, Solem, & Mer-
 curiū, simul coisse in Libra, in octaua domo quæ ægri-
 tudinis est significatiua. Fuit quoq; hūanæ naturæ ami-
 cus Iupiter cōbustus. Ex quibus facillimē quis iudicare
 potuit, ægritudinē ex sanguinis corruptione, & humo-
 rum adustione humano generi euentura. Dico huma-
 no generi, quia illæ coniunctiones in signo humano fuē-
 re, uidelicet in Libra. Et hæc omnia protestat Hali aben-
 ragel octaua parte sua completa, cum cæteteris in astro-
 logia philosophantibus. Prætereā aduertēdum est, quā
 furiosum fuisse hunc annū, quia prima die Nouembris,
 corroboratæ sunt illæ impressiones, cōiunctionibus sci-
 licet Martis & Veneris, Iouis & Veneris, in domo ægri-
 tudinis præfata. Luna quoq; duas passa est eclipses: unā

uidelicet in Thaurō: alteram in Scorpione. Ex quibus
 apparet, quod hoc morbo laborantes plerunq; dolori-
 bus colli, & gulæ, nec non genitalium membrorum in-
 festantur. Thaurus etenim colli & gulæ signum Scor-
 pius uerò pudibundorum. Relictis igitur illis & multis
 alijs, in hac uia occurrentibus transeo. Manifestū nanq;
 est, quod superiora agunt in inferiora: ut omnis afferit
 prudentū amator. Quāuis aliqui hæc dicta friuolis di-
 ctis cōtaminant. Cuius causam Ptolomæus in quadri-
 partito suo, capitulo secundo assignat esse ignorantia.
 Verissimis quæq; uerbis perturbat illorum stomachos
 cum dicit: Non enim propter stultorum ignauiam uili-
 pendenda est philosophia. At tamen si quis hiat et proba-
 bilem sermonem, quod superiora agant in inferiora: si-
 militer quot, & quibus modis confugiat ad dicta cele-
 bratissimi Petri de Abano, quem Conciliatorem appel-
 lamus, qui hæc oia clarè expressit, differētia scilicet deci-
 ma. Fuisset & mihi animus depingēdi figuras constella-
 tionum supradictarum quas à quodam doctore
 & Astrologo famosissimo percepi, qui hunc
 morbum aliquos ante annos prædixit.
 Et si ipsius nomen promulgarem
 haud incognitus tibi esset.
 Interceptum tamen ne-
 gocijs reticui.

Decura huius morbi in generali,

Caput quartum.



Vra uniuscuiusq; morbi in tribus completur: in debita scilicet rerum non naturalium exhibitione, aut potione, aut chirurgia, ut testatur Ioannicius in fine sui introductorij. Et illud confirmat Auicenna, sen quarta primi canonis his uerbis: Dicemus quod res medicacionis ex una triu rerum completur una earum est regimen & nutriētia, & alia est medicinarum exhibitio: & tertia est manualis operatio &c. Quantum ad primum sciēdum, quod sex res non naturales, aer, cibus & potus &c. immutare habent corpus humanum duplici de causa. Prima ex parte componentiu. Secunda ex parte cōpositionis. Ex parte componentiu, quia tale corpus compositū est, ex quatuor elemētis, quæ ppter contrarietate sunt transmutabilia, & reddunt corpus ex eis compositū trāsmutabile, ut habetur secundū Auicennā prima cañ. & secundū Galenū de elementis. Vnde si corpus humanū esset cōpositū ex uno elemento, nō doleret. Ex parte cōpositionis quia corpus humidū, est raræ substātiæ & passibilis. Quia ppter oportet & debita illarū rerū obseruet exhibitio, insanis per cōsimilia. in ægris p contraria. Quia omnis cura fit percōtrariū, ut Ioannes Mesue in uniuersalibus dicit. Et anteq̄ dicta illa applicent pposito nostro, nō la

teat

teat te scire, quod cura morbi est duplex: Alia uera quæ nihil aliud quàm abscisio causæ: Alia mendosa, quæ propriæ dicitur stupefactiua. Et illa non debet fieri nisi urgente necessitate, cum timet distinctio uirtutis, & fortificatio dolorum. Quæ omnia pessima sunt, ut Auicenna testatur, quarta sen primo cañ. his uerbis: Omnis quidē dolor qui fit forcior interficit. Accedamus igitur nunc ad propositum nostrū, quare generalia dicta sufficiāt.

De ordinatione diætæ laborātis hoc malo.

Caput quintum.



Cito quod diætā nihil aliud est, quàm sex rerum non naturalium approximatō in debita uidelicet qualitate & quātitate. Plus namque ualet diætā curare, quàm potione, ut innuit Ioannes damascenus in suis Aphorismis cum scribit: Si poterit medicus medicari cum diætā absque potione, prospera euenient. Ad ueram igitur huius morbi curam imprimis aëris electio est necessāria, quia aër cū circumdat nostra corpora, maximè immutat in superficie partes quæ detectæ sunt: & iterum in profundo membra illa ad quæ natura ordinauit, eius substantiā peruenire. Sit ergo habitatio pustulosorum in aëre sereno, lucido, puro & subtili siue ita fuerit per naturam uel artem. Quia talis aër sanguinem mundificat, spiritus clarificat, cor laxificat, mentem serenat, digestionē in omnibus membris procurat.

Ex quibus omnibus natura fortificatur ad expellendum nociua. Quapropter ego laudo talem morbum patientes, moram ducere in aëre non nimis calido nec etiam nimis frigido: quamuis ab initio huius morbi, empiricis consuevit illos regere clausos in stibis intētissime calefactis. Aliqui etiam patientes miserunt in furnos calidos. Aliqui etiam inuoluerūt in sacco, & maximū cruciatum illis intulerunt calefactione, quod partim laudo partim uerò uitupero. Verum nanq; est, quod aër continens calidum resoluit & hoc in casu magna requiritur resolutio propter profunditatem materiæ imbibitæ in cauernositatibus membrorum, & præsertim in panniculis iuncturarum. Etiam quia caliditatis est prouocare sudores, ex quibus sanguis clarificatur: quia sudor nihil aliud est, quam aquositas sanguinis cui pus colericū est admixtum. Sed amplius scire debes, quod illa intensa caliditas dissoluit & laxat membra, digestionē corrūpit, quæ omnium uirtutum naturæ tenet principatū. Sitim efficit, syncopim & terroris acerrima inducit. Ex quibus concluditur naturæ debilitatio & mors, nisi corpora sint robusta & fortia. Quapropter dissuadeo illis medicis incumbere, quia non sunt digni nominari hæc disertissimo nomine, Medicus, sed potius Parabolani, ut eximius Ioannes Reuchlin eis nomen obtulit in libello quodam Hippocratis, quem è Græco ad Latīnum traduxit. Est

C nanq;

nanq; medicus adiutor naturæ, nō destructor, ut supra tactum est. Quodaū talis aër calidus extra metam ea faciat quæ dixi, cōfirmat Auicenna secunda primi, cum dicit. Aër calidus dissoluit & laxat, &c. Habitent igitur patientes hoc incōmodum in aëre calido, nō tñ extramodū sint q̄ bene cooperiti bonis uestimētis. Et circa eorū habitationes incendat̄ ignis ex bonis lignis, nō putridis aut malè proprietatis, cuiusmodi sunt de nuce & populis &c. Caueant quoq; accedere ignem, quia ex fumo ignis intenditur dolor pufculosorum, ut sæpissimè uisum est mihi. Occurrit quoq; adhuc quoddam attentione dignū, in aëris electiōe, quod temporis cōsideratio est: ait nāq; Hippocrat. in quodam libello, q̄ attentè curandum sit medico tempora anni, & quid in eis contingat. Diuiditur namque tempus in quatuor partes anni solaris, secundum quod sol peragrat quattuor puncta in circulo obliquo. Cumque enim intrat primum punctum Arietis, uel æquinoctialem circuli, constituitur tempus ueris, quod temperatum dicimus formaliter, sed effectiue calidum & humidū. Igitur hoc tempore licet q̄ tales homines intensiorem caliditatem aëris sustineāt, propter humiditatis resolutionem. Ver enim tempus repletionis est. Deinde cum sol permeauerit tria signa, intrando circulum quem Tropicum Cancrī nominamus, oritur æstas, tempus calidum & siccum, in quo minus
opor

oportet calefacere aërem patientū, quamuis bonū sit in habitatione accendere ignem, propter depurationē aëris, sed habitare in stubis & stuffis certē malum est. Postmodū intrante sole æquinoctialem circulū, & Libram, tempus quod autumnum dicimus. oritur melancholicæ naturæ. Tunc enim bonum est, habitare in stubis calefactis, ita quod sæpe sudores prouocentur. Summē quoq; cauendum est, ne frigiditas eo tempore corporis superficiem attingat, quia humores mali congelarentur & per consequens redderentur inobedientes naturæ. Deinde cum sol intrat tropicum Capricorni, oritur hyems dira, frigida & humida, quia uapores & fumus ex occultis terræ & aquis humectant aërem. Qua propter bonum est eo tempore morari continuē in calidis habitationibus, & bene operiri indumentis de pellibus uulpinis, quæ specialiter in hoc morbo sunt conuenientes. Attamen non ita punire licet miseris, quemadmodum faciunt pseudones medici. Hæc quantum ad primam partem diætæ sufficiant. Nunc properandum est ad secundam rem, non naturalem, quæ cibum & potum comprehendit. Relicto igitur speculationis officio, ne perlongetur sermo, sciendum est quod taliter cibandus sit æger, quod uirtus nutriatur, & non morbus, ut dicit Galenus. Et illud prosequitur cum pa-

cienti propinantur cibi & potus subsequentes. In princi-
 cipio itaq; huius mali competit regimen humectatiuū,
 quod perficitur ex iure & ptisana ordei, lētibus, passulis,
 amido: similiter ualet cibus factus ex seminibus melo-
 num & cucurbitæ, quia cōmuniter febrilis calor adest
 in principio morbi qua propter humida conferunt, ut
 saluetur Hippocratis dictum in Aphorismis particula
 prima humidæ diætæ & c. Conferunt etiam carnes hæ-
 dinæ, uitulinæ, castratinæ iuuenes, pullorum, cum suc-
 co granatorum. Ex oleribus blitis, spinachia, borago, la-
 ctuca. Et plus competunt talia cum signa apparent co-
 loræ adustæ. Potus uerò sit ptisana hordei cum zuca-
 ro, aut sirupus uiolarū, aut aqua frigida. Si uerò febris
 non fuerit multum intensa, detur uinum lymphatum.
 Eodem quoq; modo diætandus est paciens in augmen-
 to. Cum uerò pusculæ exierunt ad cutis superficiem, &
 grauedo aliquantulum remissa est, tunc scies ægritudi-
 nem in statu esse. Quare patientem bonis carnibus, &
 ouis sorbilibus, lactuca, passulis, piscibus petrosis, ciba-
 restudeas. Potus quoq; eius sit uinum rubeum, clarū,
 bene lymphatum. Et minus cibetur quā in principio &
 augmento, dicit enim Hippo, in primo Aphorif. Quan-
 do in statu est ægritudo, tenuissima diætata necessarium
 est uti. Neq; obliuioni tradas miscere cū cibus reprimē-
 tia acuitatem sanguinis, cuiusmodi inuubi sebestis, po-
 ma

ma granata &c. Cumq; autem iam cœperint alleuiari acerrima & pulcra cadere, tunc scias declinationem morbi adesse. Quare paulatim transire debes ad cibos sicci-ores quia in fine regimen exiccatum aliquantulum prodest. Semper tamē animaduertendū est naturalis complexionis eucrasiam uel dyscrasiam; quod ingenio periti medici committendum est. Secundam rem naturalem condignè sequitur tertia, quæ per somnum & uigiliam significatur. Somnus illorum sit nocturnus, non tamē ultra sex horas. Est enim talibus res ualde conueniens, quoniam ut testantur principes medicinæ: Somnus uirtutes naturales efficit fortes, intelligendo somnū moderatum: quia immoderatus somnus disponit corpora ad pessimas ægritudines. Vigilia uerò moderata nō minus confert: quia uirtutes disponit ad operationes suas exetendas. Superflua tamē uigilia corpus exiccatur, & disponit ad ethicam senectutis. Quare cum dolor adeo fortis fuerit, quod paciens non poterit dormire, medicus sanè potest procurare somnū cum oleo uiolarum uel nemifario, uel cum comestione lactucæ, uel seminis papaue-
ris. Non tamen uti licet soporiferis fortibus, cuiusmodi iusquiamus, mādragora, opium &c. Vt igitur satisfaciam petitiōibus tuis, hic describere decreui pomū quoddam, quod patientibus suauissimum somnum præstat olfaciēdo ipsum, & tempora fricādo cum illo. Quo uti

potes in fortibus doloribus, & nimis uigilijs: cuius de-
 scriptio hoc est. Recipe croci opij thebaici, corticis mā
 dragoræ ana drachmā unā, terant subtiliter, & fiat po-
 mum cum drachmis duabus, ceræ albæ. Quarta res nō
 naturalis, repletione & inanitione indicat. Volens nāq;
 curare hunc morbū, debet attendere an corpora sint re-
 plera uel non. Si repleta aut sunt plectorica aut cacochi-
 nnica. Si plectorica, quod perpendere potest ex signis
 plectorix medico notis, tunc illico flebothomiā dū est
 æger, si tēpus, uirtus, ætas, & cōsuetudo flebothomiā
 admiserint, q̄a secundū Auicē, primo cañ. fen quarto fle-
 bothomiā est uniuersalis humorū euacuatio multitudi-
 nē & c̄. Si uerò fuerit corpus cacochinnū pharmaco hu-
 mores corruptos minuere licet postea indigesta digere
 re tandem digesta successiuè eradicare, non una uice, ut
 fatui faciunt. Debet & medicus sollicitus esse in præme-
 ditando, an talis plectorica uel cacochinna sit in uno uel
 in omnibus membrīs: & ne aliquam materiam ducat
 per inconuenientem regionem. Dicit namq; Hippocras
 ueritatis indagator in primo Aphorismo. Quæ ducere
 oportet undecunq; natura maximè repit, inde ducere
 per conuenientes regiones. Et ex illis dictis potes iam of-
 fendere inanitionē. Multi etenim errant in hoc morbo,
 cum uolunt euacuare humores per secessum, & natura
 intendit eos cuacuare per aliam uiam. Aut cum faci-
 unt

unt flebothomiã, cum natura iam operatur expulsionẽ
 materiæ ad cutis superficiem, & tales impediunt naturã
 & generant motus contrarios, qui uiolenti nominantur
 à phisicis. Et illi plus replēt corpora malis humoribus,
 quàm euacuent. Oportet ergo, ut se studiosum reddat
 medicus in hoc morbo, ne naturam impediat, quia na-
 tura fortiter operatur in hoc malo. Quinta res est, mo-
 tus & quies. Motus uel exercitiũ conueniunt in hoc ca-
 su, quia color naturalis per ea confortatur, & augmenta-
 tur, fumos malos ex corpore expirare faciunt, corpus à
 superfluitate mundificant. Quare laudabile est pacien-
 tes hunc morbum gerere exercitiũ suaue (si saltem pos-
 sunt) hinc inde spaciando ante comestionem. Nequa-
 quam tamen licet hoc fieri post comestionem Quies
 contrario modo se habet, quia infrigidat, & congelat
 humores: iccirco si patientes hunc morbũ non possunt
 ambulare, bonum est loco exercitiij uti fricatione, cum
 pannis calidis, uel fomentationibus & balneis in stu-
 phis, quæ omnia species exercitijsunt. Sexta igitur res
 & ultima est debita approximatio accidentium ani-
 mi, cuiusmodi gaudium, tristitia, timor, ira. Ira nanq̃
 calefacit, quare dissoluit & subtiliat. Contrarium uerò
 timor & tristitia faciunt, Quare oportet remouere ea
 quæ infirmum habēt mouere ad animæ accidētia iam
 enarrata. Quorum duæ sunt causæ, obiecta scilicet &
 affectus

affectus. Multum quoque ualet apud infectos solacioſis uerbis incedere, ne ingruat profunda cogitacio de rebus tristiciæ & timoris. Nam ferè omnes inclinati ſunt ad tales animi motus, ratione humorismelancholici in hoc malo peccantis.

Remedia curandi morbum Frantzige
num per potiones,

Caput ſextum.



Vperius publicauĩ tibi modum operatio-
nis medicinæ in tribus cõſistere: diætã ſcili-
cet. potiõẽ & chirurgiã Expedita igitur pri-
ma parte, inĩcianda erit ſecunda, in qua tibi
monſtrabo modum curandi morbum præfatũ per po-
tiones: intelligendo per potionem omnia quæ per os ſu-
muntur in quacunq; ſubſtãtia fuerint. Nihil enim te do-
cere præſumam, niſi quod ratione, authoritate & expe-
rimento probauĩ. Scias tamẽ quod cura huius malĩ dif-
ficilior eſt in hodiernis diebus, q̃ nuperrimis fuit. Quod
perpendere poteſ in multis, qui elapſis annis aliquibus
famofĩ fuerunt in ipſius cura, nunc autem paruum pro-
ficere ualentes cuius cauſam ego aſſigno duplicem: Pri-
mam ſcilicet Saturnĩ efficax dominium, quod iam ſibi
uendicauit ex quo materia poroſitatibus imbibita, con-
gelatur & in lapideitatem conuertitur, quod uix reme-
dium ſatis efficax inueniri poteſt. Secunda cauſa, quia
homi-

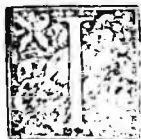
homines amplius non abominantur id malum, quare nolunt persequi bona consilia & sustinere dietam bonam.

Remedium primum & principalissimum.



Apientis artificis est ordinate procedere in operationibus suis, sic quod primo prima pertractentur, media post, & demum ultima, quæ sunt finis. Igitur ante omnia oportet medium allicere & exhortare laborantem hoc malo recurrere ad gloriosum & excelsum deum, qui est fons & origo principium & finis omnium, qui solus languores sanat (ut Ioannes Mesuc protestatur). Facinoræ nanque nostra sæpissime sunt causa infirmitatis nostræ: quam obrem inuocandus est Iesus, ut ignoscat; Maria semper benedicta uirgo mater eius, ut misericordiam imploret. Impossibile nanque est curare morbum eius causa adhuc remanente, approbante hoc Galeno nostro.

Medicina minoratiua materiæ peccantis in hoc morbo.



In principio huius morbi detur medicis minoratiua materiæ, Et non in declinatione, ut aliqui uolunt, quia per hoc impeditur natura & attrahitur ad interiora, id quod à natura tendit ad cutis superficiem. Hoc tamen intellige,

si uerit aliquis quem in breui inuasit id genus pestiferum, & huius medicinæ descriptio sit talis: Recipe cassiæ nouiter extractæ unciam semis, electuarij de succo rosarum, electuarij diaca: holicorum ana dragmas duas dragagandi grana quatuor. fiat haustus cum unciâ una aqua boraginis. Et propinetur in aurora actualiter calidus, & paciens iunet quatuor horas.

Aliud fortius.

SI uerò per longum tempus durauerit, & tibi uideatur habere medicinam minoratiuam fortiozem, Recipe cassiæ extractæ cum aqua lactis unciam unam, epithimi, thimi, ana scrupulum unum, reubarbari agarici ana scrupulum dimidium, salis geme, grana duo. aqua lupulorum unciam unam: fiat haustus & propinetur ut prius dictum est.

Digestiua.

CUM autem hoc factum fuerit, te uertas ad materiæ digestionem, propinando per aliquos dies potum istum mane & sero, quousque in urina signum digestionis apparet, cuius Recepta talis est: Recipe sirupi de endiuia, sirupi de fimo terræ, sirupi de cicorea, ana unciam unam aquarum, lupulorum, cascute, boraginis buglossæ ana unciâ unam cū dimidiâ. Dentur omni uice tres unciæ.

Aliud

Aliud.

R Ecipe florum boraginis, buglossæ, ualerianæ, thimi, ana manipulum unum, radicum cicoreæ, endiuæ feniculi, seminum communium frigidorum, ana manipulum dimidium, lupulorum, absinthij, cuscuta, chamæpitheos, ana manipulum unum cum dimidio. Buliant in libris aquarum octo, usq; ad consumptionem medietatis, & addatur zucari libra una cum dimidia, & coquantur usque ad spissitudinem. Dosis est uncæ duæ cum aqua lupuli omni mane & sero, & tardet cibum assumere per horas tres.

Aliud cum materia multum fuerit grossa & inobediens & quasi chronica.

R Ecipe seminis feniculi, aneti, ana unciam unam, polypodij, quercini recentis drachmas tres. Hæc omnia iaccant per noctem unam in aceto, deinde coquantur in libris aquarū tribus usque ad consumptionem medietatis & collaturæ addatur succi sumi terræ, succi lapacij acuti, ana uncias quatuor. Quibus omnibus depuratis, fiat sirupus cum melle librarum trium & aceto in quo steterunt radices. Dentur mane & sero uncæ duæ cum aqua decoctionis feniculi & maxime iuuabit.

Medicina eradicatoria.



Vmque apparebit digestionis signum, licet eradicare materiam peccantem, non tamen pharmaco forti, ne plus attrahas ad inferiora quam educes per eradicationem. Des igitur mane hoc electuarium. Recipere electri indi electuarium de succo rosaceo ana drachmam unam & semis dragaganti quatuor grana. Aliud.

Recipe electuarij hamec drachmas tres aut quatuor secundum quod tibi videbitur expedire, minuendum namque & augendum est quare medicus requiritur discretus in illis.

Vel sic.

Recipe pillularum de su. terræ pillularum de lap. lazuli ana drachmam & semis, agarici trociscati scrupulum semis, fiant pillulæ xiii, & dentur in introitu lecti.

Item pillulæ de reubarbaro laudantur in hoc casu; similiter & pillulæ de lap. armeno, uel pillulæ indi &c.

Descriptio pillularum conferentium in hoc malo & sunt expertissimæ.

Recipe yererufini curtarici imperialis ana drachmam unam, turbit. coloquintidæ hermodij, ana drachmam semis, esulæ scrupulum unum, masticeis, bdellij ana scrupulum unum & semis seminis feniculi, sancti ana scrupulum semis, pulueres illarum conficiantur cum electuarijs supradictis

ētis, & dentur undecim uel tredecim, aut minus aut plures secundum quod exigit necessitas.

Medicinæ expellentes pusculas ad periferiam cutis cum sint difficilis exitus.



His actis oportet iuuare naturam summo studio, quod pusculæ educantur ad superficiem cutis. Quod hac lege absolues: Paciens intret stufam uel balneum factum, ut parabit infra. sumat quoq; in eo haustum unum potus infra scripti, & hoc fiat per tres dies ad omne minus. In exitu quoq; balnei cooperietur pannis, ne subito infrigideat. Tardet & postea comestionem per duas horas.

Descriptio balnei conferentis in hoc casu.

R Ecipe ebulorū, brançæ ursinæ, seminis lini, malux, calamenti, melliloti, carnomillæ ana manipulū unum, buliant in aqua, & caueat paciens, ne se humectet, quia malum est.

Aliud balneum.

R Ecipe bismalux, fœnugræci, origani, urticæ, iuniperi, peritarix ana manipulum unum.

Descriptio decoctionis educentis pusculas.

R Ecipe ficuum citrinearum uncias septē, lacte ablutas drachmas qnq; lenitū ex corticis drachmas tres, anisi, feniculi, dragagati ana drachmas duas & semis.

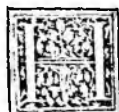
D 3 Coquantur

Coquantur in libra una & semis aqua donec remaneat pars tertia, deinde coletur & dentur unc. æ dua.

Aliud.

Recipe lentium excorticarū dactylorum immaturorum dragaganti ana unc. ā & semis, buliant in aqua pluuiali, quantum sufficit & propinet colatura.

Quid amplius agendum sit.



Is omnibus factis, pusculis quoq; expulsis, sollicitus esse debet medicus ne conuertantur in ulcera & exicoriatiōes. Quare cōtinuò admistrare debet decoctionem epithimi, quam Ioannes Mesue scribit. Similiter de tertio in tertium diem uti debet balneis supradictis propinando ante introitum balnei drachmam unam, tiriace uel mitridati, quæ ualde conferūt, & mirabiliter profunt. Ego nāq; uidi quamdam matronam tiriaca curari, cui omnia alia remedia nihil profuerunt. Cumq; ita laborasti per triginta dies, & paciens nō curatus est: signum est, quod materia est nimis furiosa, & uix solo potu curabilis. Quare oportet ut illico te uertas ad unguēta illa saluberrima, cum quibus multos curauī: unguendo quotidie bina uice, iuncturas in parte domestica, & in paucis diebus cadent pusculæ, nisi repugnet fortuna.

Descri-

Descriptio unguenti.

R Ecipe cerusæ unciam unam thuris, mastícis, litargirij ana unciã semis, olei rosarum loti, cum pluribus aquis, & ducti diu in mortario plumbi cum pistillo plumbeo, quantum sufficit ad incorporandum.

Aliud,

R Ecipe olei laurini, olibaní, ceræ nouæ ana uncias duas, auxungia porcinae drachmas quinque, salis communis unciã unã, succi fumi terræ, succi plantaginís, ana uncias quattuor, fiat unguentum.

Item unguentum citrinum, unguentum aureum: & appostolorum ualent in hoc casu.

Aliud unguentum eff. caualde
in crustosis & pessimis
pusculis.

R Ecipe butiri recentis, terpentinae, auxungia gallinae, olei uiolarum ana uncias duas, litargirij plumbi usti, cerusæ, aloës epactici ana unciã & semis, fiat unguentum.

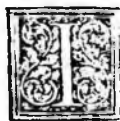
Vnguentum sanans plagas & uestigia
quæ remanserunt.

R Ecipe ossium adustorum, stercoris cumi, amidis, lupinorum, costi, aristis rotundæ ana fiat unguentum cum auxungia porcina.

Item

Item fricatio cutis cum furfure tritici multum ualet in hoc casu.

Hic subnotentur unguenta empericorū,
argento uiuo commixta.



Ners uulgus nonnunquā peritissimos medicos floccipendere non ueretur: cum putant quod eis lateant illa unguenta, quibus medici porcini corpora inungunt. Certe dico tibi, quod nō sunt eis abscondita: imō autem manifesta, sed propter nocua menta illorum eis uti nolunt. Describam igitur tibi aliqua unguenta illorum medicorum, ut sentias, quod nō sunt medicis secreta, quēadmodum fatent illi emperici.

Vnguentum.

Recipe salis armoniaci drachmam unā, baccharū lauri unciā unam, aquæ uitæ unciam & semis, thuris, litargirij ana drachmas duas, argenti uiui extincti drachmas tres, axungię porcinae recentis quantū sufficit.

Aliud.

Recipe argenti uiui extincti, clumiæ argenti, sulphuris uiui, thuris, litargirij ana partes æquales, terantur, & ponantur omnia in forti aceto, & iterum exiccantur postea terantur super lapidem cum oleo rosaceo quantum sufficit.

Aliud

Aliud.

R Ecipe zinabri picis Græcæ, ana drachmas duas, succi allei unciam unam, auxungia porcinae uncias duas, argenti uiui extincti, salis cõmunis ana uncia semis terantur super lapidem & fiat unguentum.

Aliud.

R Ecipe radicem calamí aromatici, radicem menthae, radicem zedoariae ana unciam semis, baccarum lauri uncias duas, argenti uiui drachmas tres, olei laurini, olei rosarum ana quantum sufficit.

Aliud.

R Ecipe cerusæ litargiri ana unciam semis, sanguinis draconis, myrrhæ, masticis, olibani, ana drachmas duas, camphoræ drachmā unam, argenti uiui drachmas quatuor, auxungia porcinae, olei laurini, olei oliuarum ana unciam semis, fiat unguentum.

De sedatione dolorum,

Caput septimum.

Multociens euenit q̄ patientes hunc morbū sauiſſimo dolore inſtant, & præſertim illi qui mendosa cura curati ſunt ab illis medicis ſup̄dictis: q̄re redit dolor et tuberofitas in membris, & communiter in facilibus manuū & pedū &c. Vt igit ſermoni parcā ſcire debes, quod dolor tripliciter ſedatur: primo per cauſæ abſciſionē, ſecundo per re-

E resolutione

solutionē, tertio per stupefactionem. Quantū igit̄ ad
 primū attendere debet medicus, ut abscindat causam
 doloris, quæ secundum Auicennā nihil aliud est, quā ma
 la complexio uel mala compositio membri imprimen
 tis, & recipientis. Abscindere igitur debet medicus hanc
 malam complexionem membri mittētis & recipientis
 potionibus, euacuationibus, diætā, unguentis, fomen
 tationibus &c. de quibus infra deo dante experta uide
 bis remedia. Secunda uerò dolorem sedantia sunt
 illa, quæ resoluendo illum mitigant: quorum quædam
 id operantur à complexione, quædam à proprietate.
 Et ex his sunt, camomilla, mellilotum, origanum, serpil
 lum, malua, bis malua, fœnum græcum, semen lini, ru
 ta, cimīnum, sanfucus, calamentūm &c. Tertia ue
 rò dolorem sedantia sunt ea, quæ auferunt sensibilita
 tem membri, & uocantur à medicis nartotica,
 quibus non licet uti, nisi cum magna cautela,
 cum cætera nil proficiunt: sunt enim
 res imminētis periculi. Vt igit̄
 rem complectatricē habeas
 aliqua præelecta re
 media oculis
 tuis subiiciā.

Processus sedandi dolorem in materia calida
& primo sirupus.



Cum mala complexio calida fuerit causa doloris, administrabis hunc sirupum mane & sero, cuius descriptio hæc est. Recipe endiuixæ, lactuæ, lupulorum, lenticularū, aquæ coriandri ana unciam unam, rosarum, sticados, radicis feniculi, pedis coruini, ana unciam semis, zucari libram unam, succi endiuixæ, succi citoniorum, & granatorum acetolorum, ana uncias duas, aquæ libras duas, coquantur secundum ueram artem, & condantur cum spodio & sandalīs.

Euacuatio.

Recipe caratartiscis imperialis, diaprunis, electuariū de succo rosarum ana drachmam unam cū dimidia dragagandi grana tria, propinetur in aurora cum aqua endiuixæ, & ieiunet paciens tum per quatuor horas.

Confortatio membrorum.

Diebus sequentibus accipiat mane & sero huius cōfectionis rotulam unam. Recipe specierum tria sandali, specierum diarodon abbatis, ana uncia cum dimidia. zucari uncias octo,
santorū.

E 2 Fomen-

Fomentatio bona.

Recipe foliorū rosæ, cndiuæ, camomillæ, buliant in aqua & fomentetur locus cum illis: postea un-
gatur tali unguento. Recipe olei rosarū uncias duas, se-
minis lini, feniculi ana drachmas duas, pinguedinis
gallinæ unciā & semis, camphoræ drachmā & semis, fiat
unguentum.

Sí uerò materia doloris declinat ad
latus frigiditatis,

Recipe radicū feniculi, unciā unā, seminis anisi, fe-
niculi ana drachmas quatuor, foliorū saluæ siccarū
drachmas quinque, rosarū drachmas septem, sticados
arabici drachmas sex, polipodij drachmas duas, mellis di-
spumati libras duas, aceti squiliti, uncias duas, fiat siru-
pus, de quo omni mane dentur uncie duæ.

Euacuatio.

Recipe benedictæ lax, unciā & semis, electuariū in-
di, drachmas duas, trociscos alahandel scrupulū se-
mis, fiat bolus.

Vel sic.

Recipe pillularū de hermodactylis drachmā unam
fiat pillula undecim cum electuario rosaceo. Et
multa alia que prudens medicus hoc in casu ordinare
potest, secundum ea que sibi uidentur colligere, ætas, uir-
tus, tempus & consuetudo.

Fomen-

Fomentationes.

R Ecipe melliloti, bismalux, scœnugraci, camomil-
læ, ana manipulum unum, decoquant in aqua &
fomentet locus Calida quoq; hæc omnia expressa po-
nantur supra dolorem.

Aliud.

R Ecipe brançæ ursinæ, malux seminis lini, mercuri
alis, ordeiana pugillos duos. fiat ut supra dictū est
Vnguentum sedans dolorem, & molli-
ficans nodos in lapideitate conuersos.

R Ecipe olei amygdalarū dulciū uncia unā & semis,
pinguedinis anatis & gallinæ, ana uncia semis, mu-
cilaginis, scœnugraci, extractæ cū aceto drachmas sex,
ceræ albæ parum fiat unguentū, quo uti debes facta
prius fomentatione, & emplastris cum malua bismal-
ua &c. fiat igitur illud per tres dies, habeas marchasita
ignitam, quæ forti aceto irroretur, & super uaporem il-
lum membrum læsum expande, & ipsum ex illo aceto
laua. Et hoc duobus diebus facto, ad fomentationē pri-
mam cum unctiōe illa reuertere. Et sic alternatis uici-
bus unctiōem & euaporatiōem cum marchasita re-
iteras.

Vnguentum ad materiam grossam,

R Ecipe castorei, myrrhæ costi ana p. . . rizetur, &
fiat unguentum molle cum oleo rosaceo.

E 3 Aliud

Aliud bonum.

Recipe ceræ, olei antiqui, olei irini ana unciã unã, si
at unguentum.

Aliud & est quoddam nobilissimum
secretum.

Recipe uulpem pinguem excoriatam, intestinis eti
euulsis, & impone de armoniaco, galbano, bdel
lio, thure, mastice, ana uncias quinque, scœnugræci, semí
nis lini, radicis altæ, ana unciã unã, pinguedinis ursi pin
guedinis gallinæ & auferis, ana drachmas duas suetur
& assetur in ueru, & quod inde distillatur, usui referuct,
quia certissimum est.

Modus administrandi medicinas
stupefacientes.



SI uerò cum omnibus illis dolor non cessaue
rit, & æger ad uirtutis destinationem time
tur peruenire, cum magna sollicitudine te
transire oportet ad narcotica, quæ stupefa
ciendo sensum membri auferunt: & sic dolorem sedant.
Eorum autem iuuamentum non sine magno nocumẽ
to esse potest. Ait namq; Galenus quod usus talium nõ
est nisi instare ad syntoma: augent enim hæc dispositio
nem hanc & eam difficile solubilem operantur, uirtutẽ
debilitando, calorem & spiritum obtundendo, suffocan
do

do & detingēdo, maximè si recentia sint. Ex quibus patet, quod malè agunt emperici, qui cum illis operantur: gloriantes in hoc cum dicunt, hunc hominem curavi à doloribus suis, quem omnes doctores non potuerunt curare. Ach quid curasti, nonne? in posterum uidebis. Certè ita gloriantes & delirantes sunt, synonyma. Est namq; cōmune omnibus nihil scientibus quod se omnia scire arbitrantur. Ponam igitur pauca remedia stupefactiua cum suis bezoarticis ipsa natortica rectificanda.

Vnguentum.

R Ecipe opij, croci, ana drachmam unam, ceræ albæ, drachmas duas, olei rosarum unciā unā, fiat unguentum.

Aliud fortius.

R Ecipe opij thebaici, corticis mandragoræ, radicis iusquiami, ana drachmas duas, spicenardi, croci, ana drachmā semis, olei nenufri, olei rosarum, ana unciam semis, fiat unguentum.

Canon notandus.

C Vm uolueris narotricis, primò incipias à leuioribus, ut oleū nenufrianū, iusquiami, uiolarū: post ea uertas te paulatim ad fortiora. Item partes corporis inunctæ cum illis post horam aceto irrorent & uariè fricentur cum panno calido: sufficiant igit dicta.

Capitulum

Caput octauum.



LXpeditis duabus partibus operationis medicine in hoc morbo, diæta scilicet & potione. sequitur nunc tertiã, quæ est operatio manualis, uel chirurgia de curandis ulceribus & reliquis puscularum, dimittam igitur breuitatis causa uarias demonstrationes in hoc casu conferentes, in primis nanque non proposui tam prolixum sermonem producere. Scias igitur, quod ulcerum illorum, quædam sunt aperta, quædam abscondita sub cute, & sunt nodi, de quibus supra audiisti: qui cum maturati sunt, in ulcera maligna conuertuntur. Paucas igitur considerationes penes illa ulcera te scire non pigeat. In primis nanq; considerare licet complexionem hominis, quæ si bona fuerit, ulcus erit facilis curæ: sin minus contrã. Secundo considerandum est membrum mandans: quod communiter est epar: interdum uero cerebrum & nerui. Quare oportet ut speculatiuus sit uolens curare illa. Tertio considerandum est ulcus secundum tres dimensiones, longitudinem, latitudinẽ, & profunditatem. Quarto operatio cõsideranda est, quæ omnia dimitto cruditis in hac scientia: relinquendo tibi remedia experta, cum quibus ego curauĩ ultra ducentos homines.

Primum

Primum remedium.

Quotidie dentur patienti uncia duae sirupi de epithron, cum aqua agrimoniae & fumi terreae ana uncia una.

Secundum.

In prima quadratura, permittentibus, tempore, aetate, & uirtute, detur id laxatiuum. Recipe cassiae extractae unciam unam, electuarij hamec unciam cum dimidia.

Tertium.

Inultima quadra, eodem modo detur id laxatiuum. Recipe pillularum de fumo, drachmam unam iere rufini scrupulum unum, fiant pillulae tredecim obseruatis omnibus quae superius narrata sunt.

Quartum.

Quotidie fomentetur ulcus apertum cum aqua decoctionis barbae sylvanae, agrimoniae, chelidoniae & lappaciacuti. Si uero non apertum fuerit, aperiatur cum ferro ignito.

Quintum.

Post fomentationem mundificetur ulcus hoc unguento. Recipe farinam ordeij, aristologiae rotundae ana unciam & semis, mellis rosarum uncias tres, fiat unguentum & superponatur cum petralini.

F Aliud

Aliud fortius.

Recipe brionix arist rotundæ ana unciam dimidiã salis nitri, tartari albi, ana drachmam unam mellis quantũ sufficit.

Sextum

MVndificato ulcere, utere hoc unguento quod facit nasci carnem. Recipe thuris, masticis, sanguinis draconis, saccocollæ, ana drachmas duas calamina rishæmatitis, ana drachmam unam, litargiriũ unciam dimidiã plumbi adusti, drachmam unam & semis, cerusæ, tucix ana unciam unã, fiat unguentũ cum oleo rosarum quantũ sufficit.

Item unguentum citrinum, fustum & apostolorũ optimè ualent.

Item unum ex secretis est, proicere in ulcus puluer herbx barbæ syluanæ, quia mirabiliter & plusquã credi potest, ualer.

Et si ulcera sunt ualde dura, & melancholica. poteris addere huic unguento supradicto dimidiã unciam dragaganti.

Septimum.

Descriptio optimi unguenti atque mirabiliter sanantis, & sigillantis ulcera maligna, quod nõ minus remouet quoq; cicatrices breuissimo quidem tempore; facies autem sic: Recipe sanguinis hominis ru

fi, libras duas (non tamen oportet ipsum sanguinem sumere ab uno tantum homine, sed à pluribus hominibus, quia tanta quantitas incomparabilis esset ab uno homine) aloës epatici, drachmas quatuor, sarcecollæ libram dimidiam, serapini armoniaci, galbani, picis, masticis, thuris masculi, terbentinae, boli armeniaci, sanguinis draconis, olei rosarum, ceræ, omnium ana uncias quatuor. Liquefactis singulis, buliant & fiet optimū unguentum. Quo utere ut supra sufficienter dictum est. Præualeat enim omnibus cæteris quibuslibet unguentis & emplastris ut tu quoque protestaberis, si probare tentaueris.

Octauum.

Medicamen ualens ad neruos, spasmatos, contractos. In hac aegritudine enim plerunque spasman-
tur nerui, & contrahuntur chordæ. Quare huic acciden-
ti ita subuenis. Recipe adapis gallinæ, anseris, medulla-
rum uituli, bouis, cerui, ursi, uulpis, cum illorum au-
xungis, ana unciam dimidiam, armoniaci, bdelli, gal-
bani storacis liquidæ ana drachmas sex olei delilio dra-
chmas duas, aceti paululum, fiat cerotum cum
mucilage seminis lini, scœnugraci,
& ceræ quantum sufficit.

Nonum remedium.

E Patis regio epitimetur cum hoc epitimate : quod recipit sandali albi & rubei spodij ana drachmas duas, absinthij drachmā unam, terantur & fiat scutū cum cera. Similiter & occipicio superponendus est sacculus iste. Recipe anthos, maioranæ floris sticados arabici, ana unciam semis. Hæc etiam fiant cæteris membris si timetur ex eis influxus ad ulcera. Quia illis affluentibus difficillimè curabitur ulcus.

Decimum quod remouet maculas & reliquias remanfas.

R Ecipe cerusæ lotæ, amidi, farinæ fabarum, cicero- rum, fascelorū, dragaganti : his omnibus pulueribus fiat unguentū cum lacte muliebris & ungatur uestigia & maculæ, & cito abibunt.

Vndecimum remedium.

S Ecretum charissimū ad ulcera uirgæ cum amplius nulla spes est, cum quo ego sapius famam, & pecuniam impetraui. Quod sic fit. Recipe puluerum barbæ sylvanæ unciam unam, myrrhæ thuris ana drachmas duas, ossis sepiæ drachmam unam aspergatur cum eo ulcus &c.

Conclusio

conclusio.



Abes iam ea quæ iam dudum promisi amici & fautoribus quibusdam optimis quæ si ad te peruenerint, bona mente suscipias rogo. Neq; etiam uilipendere uelishunc libellum, rudi stilo, & minus quàm eleganter exaratū. Ego em̄ quāuis amator elegantix, nō curo linguæ ornamenta, quia homines non curant ab illis, ut testatur Cornelius Celsus medicorū exornatissimus cum dicit: Morbi non elegantia, sed remediis curantur. Qua propter fructum pro flore capere uelis obsecro. Si uerò id opusculum (quod uix aberit) manus osorū inibit, defendet me Valerij Maximi dictum cum scripsit hæc uerba: Nō est tanta felicitas quæ malignitatis dentes uitari possit. Non em̄ alterius opinioni id perfecit, quàm ut amicis placerem, & cunctis hoc morbo laborantibus, grata comoda publicarem. Vtiliora quippe illa dicta ægrotantibus, quàm si scripsissem raptum Ganimedis, & colloquia ipsius cum Ioue: aut Aesculapij & Herculis litigium &c. Sit ergo finis opusculo: Deo uerò semper glorioso & benedicto laus & uictoria in æuum. Amen.

Finis epitomes de ulceribus
Laurentij Phrasi.

Ne subsequentes inutiliter uacarent chartæ, adicimus quoq; istis pl. a. ma
cis antidota, quibus curantur qui malam potionem (unde graues sæpe oriun
tur infirmitates) sumpserint, ex Scribonio Largo, qui inter medicos ueteres
non minimum locum possidet.

Ad cicutam.



Cicutam ergo potam, caligo, mētisq; aliena
tio, & artuum gelatio insequit, ultimoq;
præfocantur qui eam sumpserunt, nihilq;
sentiunt. Aduuari autē debent in inicitis ui
no mero subinde quāplurimo caldo, & per se, & cum pi
pere, & cū styra cepoto. Atqui maxime prodest lac asini
nū datū: si minus, uaccinū, aut quodlibet. Oportet autē
& aluū acri clustere ducere eorū & supuenti ē in pone
re farinā extra ordeaceā, uel triticeā coctā ex uino caldā.

Ad Opium.



Opium potum, quod quidam meconiū uo
cant, ab odoris grauitate intelligit papaue
ris em̄ uiridis, cuius succus est, qualitātē re
præsentat. Facit autē capitis grauitatē, ge
lationē & liuorem artuum, sudoresq; frigides manare.
Præterea spirationē impedit, mētē soporat, sensusq; ab
alienat. Aduuari porrō debēt qui biberūt, aqua cū oleo
in uinū admixtis, sæpius datis, & frequēter reiectis per
pinā aut lorum uomitoriū. Prodest & uini cyathus,
& passī & olei cyathus eadē ratione datus. Itē uinū &
acetum pari mēsurā datū ex aqua mulsa cum rosa eius

mensuræ ita ut ista subinde cogant̄ reijcere. Præterea
caput rosa & aceto sine intermissione curet̄. corūq; pe-
des assidue fricent̄ manibus siccis, aut linteo a' pero inuo-
lutis. Prodest & sinapi e' aceto tritū circumdatū pedi-
bus cruribusq; & à somni tēpore phibere ne obsopiant̄.

Ad Altercum.



Altercum, quod Græci *ὑσκήαμυρ* uocant, q̄
biberunt, caput graue uenisq; distentū ha-
bent, mente abalienabunt̄ cum quadā uer-
borū altercatione, inde em̄ hoc nomē her-
ba trahit altercū: postea sopiunt̄, & om̄i sensu carent, li-
uescētibus membris eorū. Adiuuant̄ autem lacte potō
asinino quā plurimo, uel quodlibet alio recēti per se, uel
decocto, Sed n̄ prius aqua mulsa sæpius pota cogant̄ p̄
pinnam reijcere. Opiorū si similiter curentur,

Ad Gypsum.



Ypso potō stomachus, uenterq; dolore ua-
stourgetur, frigidus sudor subsequit̄, oculi
sanguilenti conspiciunt̄, urina alba reddit̄,
cōcrefcit in aliqua parte uētris qd' potū est,
& tactu quasi sanum percipit̄. Adiuuari autē debēt q̄ his
malis uexant̄, lixiuio ē sarmentorū cinere facto q̄ pluri-
mo potō. Itē aqua thymū, aut organū decoctū habēte.

Ad spumam argenti.



Puma argenti pota, quā Græci *λιθάργυρον* di-
cunt, uētris infert grauitatē, inflammationē,
postea

postea dolorem cū urinæ difficili exitu, pcedente tempore, coloris quidē quasi plumbei sunt, præcipuē hæc de tormitas circa faciē deprehendit. Supputant autē plurimæ partes eorū. Adiuuant secundum reiectionē aqua mulsa, acricq; curatione, pipere, myrrha, apij semine, pondere pari in unū mixtis, ex eorū medicamento den. pō. unius dare cum uini cyathis tribus quattuor uē coti die potis.

Ad ce: i: ssam.



Erussa, quā Græci *Ἐρυσσίων* uocant, qui biberunt faciē deprehendunt, linguam em̄ albam habent, cōmissurasq; dentiū albificantes. Præterea nauseant, reijciunt potō medicamento, caligant, magis magisq; uertigine quadā urgent. Postea spiritus uia intercludit, & præfocant. Adiuuantur aut post uomitū ab oleo, uel ab aqua mulsa, cremore ptisanæ caldo largiore accepto, sed bene uncto. Item lacte cū melle potō. Facit & malua discocta, concisa, sale & oleo piperēq; condita, & pro forbitione data per se, uel cum urtica, herbaq; mercuriali. Profunt & nucleorū p̄sicorum interiora ex uino trita atq; pota q̄ plurima. Item lixiuua calda ex cinere sarmentorū facta.

Ad coriandrum.



Oriādrum datum apparet quidē ab odore spirationis totiusq; corporis. Redolet em̄ & hoc herbam ut infectū. Intelligit autē ex gustu. Facit porrò raucitatē, & mentē mo-

uct.

uet. Adiuuari aut debent qui biberunt ex uino mero atq;
 plurimo, uel aqua marina, uel muria dura pota. Item
 ouis anserinis sorbilibus plurimum salis habentibus, uel
 iure gallinaceo, agnino ue qua pinguissimo, & salissi-
 mo per se pota.

Ad leporem marinum.

Leporis marini gustus non absimilis illotis pisci-
 bus, aut etiam putentibus, qui sumpserunt autem
 stomacho uelicaque adficiuntur, ita ut urinam
 quidem difficulter, & cum dolore, purpureaque coloris
 reddant. Stomacho item tecto & dolenti sunt, auersaque
 ab omni esca, praecipue pisce. Nauseant praeterea & sub-
 inde reijciunt spumosa, interdum biliosa aut sanguilen-
 ta, & maxime cum simulauit, aut nominauit aliquis piscem
 In somnis littoris pulsus fluctus uidentur subinde audire.
 Oculi eorum exulcerantur, genae inflantur. Coloris ma-
 li, & ueluti plumbei fiunt, minutatimque per tabem qua
 si phthifici consumuntur. Adiuuari aut debent hoc malo
 circumuenti lacte muliebri, uel equino, uel uaccino, aut
 asinino quam plurimo cotidie per se, aut cum melle sum-
 pto. Prodest & maluae sorbitio bene uncta & salsa. Item
 profunt malorum puniceorum grana assidue data Bene-
 facit & pix cedria, si quis inde bina, ternam ue cochlearia
 eius sumpserit per se, uel ex passis cyathis duobus tribus ue
 Item benefacit iuniperi tritae quam plurimo cum passo,
 aut per se data.

Ad Salamantrum.



Alamandra quibus data est, lingua exasperatur, corpus inualidum fit: præter hoc torpet rigoribus quibusdam, & liuoribus quasi maculis uariatur. Adiuuari autem debet quibus impacta est melle quâ plurimo per se, uel cum resina ex pinu, cuius etiam tenera folia cum herba, quâ Græci *χμακρίδου* appellât, decocta ex aqua mulsa profunt. Item lini seminis farinâ ex aqua mulsa sumpta quâ plurimum bene adiuuat.

Ad Aconitum.



Conitigustus est auster atq; subamarus. Potum autem protinus facit corpus graue & displicens. Mordet autem stomachû, & cor adficit, itaq; sudor euestigio insequit, multus & frigidus, maximè circa oculos & frontem apparet. Inflantur intestina, & uenti plurimû emittunt, qui biberunt. capitisq; dolorem habent cum uertigine quadam affiduè quidè, sed præcipuè cum se electulo leuare conantur. Propriû est autem huius malî medicamenti protinus liuidos articulos & artus facere. Sed adiuuant facile qui id sumpserunt, ruta quâ plurima pota cum uino, itè iure gallinæ pinguis uel bubulæ. Prodest & his uinum chamæ pythyn decoctam in se habens, item acetû melle mixtum in quo ferri stercus, quod *σκαρίτυ* Græci uocât, ustum, prius inferuescat sæpius, & ita detur. Item
 profu

proficit abrotoni pondo sextans ex uino datum, & origani pondo sextans eodem modo datum. Præcipue aurem adiuuabit, si quis coagulum leporis, hinuli, & porci in unum miscuerit, & dederit ex uini hemina aut cyathis tribus den. pon. unius uel uictoriati pondus.

Ad Cantaridas.



Antarides gustum & odorem similem pici è cedro factæ habent. Potæ stomachi dolorem, morsusque excitant, præcipue uesicæ. Quamobrem qui biberunt eas, difficulter urinam & cum sanguine reddunt, exulcerata scilicet uesica. Præterà animo subinde linquuntur deficiuntq;. Adiuuanur autem cū sæpius reiecerunt, passo cum oleo poto uel omni lacte, sed debent plurimum eius sumere. Item profunt eis nucleî pini p̄sumpti, uel ex aqua mulsâ aut ex passo triti & dati. Item cucumeris semen purgatum. & lini semen ex passo datum. Adiuuat bene & ius pingue agninum, uel ex bubula factum, & farina triticea pultis more cocta, plurimū anserini adipis habente. Prodest & samia cretæ den. pō. quatuor cum passi cyathis quatuor mixtisq; aqua datū. Item oleū irinum ex ruta tritum & potum.

Ad Buprestim.



Vprestis gustus est nitri similis, facit autem tumorem, stomachicq; infinitum dolorem, & inflat totum corpus in speciem hydropici. Adiuuantur aqua ficus aridæ decoctæ & ipsa ficu plurimum sumpta. Item passo plurimum & lacte muliebri, & iure suillo pingui accepto, & uitrî den. pō. quattuor cum aquæ hemina dato, & cæteris quæ suprâ ad cantaridas scripta sunt.

Ad Dorycnion.



Orycnion gustum quidam habet lactis, potum uerò singultus crebros facit, & uomitus frequenter concitat. Reijciunt autem ab stomacho ramenta, quæ etiâ simillima terminosis, subindèque animo deficiunt. Adiuuari autem debent læsi eo, lacte asinino, equino, bubulo, conchilijs omnibus crudis atq; decoctis.

Ad Ixiam.



Ixia, quam quidam chamæleonta uocant, odorem habet, cum sumitur. ocyni pota autem linguæ tumorem facit. Mentē abalienat uentrēq; & omnes naturales exitus supprimit. Adiuuantur autem læsi ab ea absinthio potocū uino. Item castorei den. pō. ij, dato ex uino cyathis quattuor, & rutæ frutibus quinq; uel sex. Facit bene, & chamælea den. pon. triū ex uini cyathis tribus aqua mixtis,

ncc

nec minus radix laseris ex uino data, Tragoriganū eodem modo datum.

Ad Ephemeron.



Phemeron potum protinus quidem totū os prurire facit uelut scylla tactum, postea etiā adurit quasi piper e manducato, secundum hæc quoq; stomachū mordendo exulcerat: atq; qui id biberint, primū ab ore sanguinem expuunt, deinde ex stomacho cruorē reijciunt: postea per fellas, & iam abundantius eundē deijciunt. Adiuuantur autem læsi ab eo polygoni succo quā plurimo per se potō, uel arido trito pondō libræ, dato cum aqua. Præmaceretur autem mala cydonia, aut uitis capreoli, aut myrti baccæ, aut eiusdem folia.

Ad Toxicum.



Toxicum cuius sit gustus haud facile qui uis dixerit. Verū cum potū est, euestigio ciet dolorem omnīū interaneorū infinitum, & uelut telo traiectorū, concitatq; mentis furorē, cogitq; exululare, & palpitare lingua similiter decolatorū capitibus: nihil em̄ potest intelligi ex uoce eorū. Adiuuantur autem qui id biberunt rosa pota, aut oleo irino, coactiq; frequentius reijcere. Item aluo acri clysmo sæpius ducta postea passo, lacte, & antidoto mi thridatio.

Ad Pharicum.

Pharicum & ipsum dicitur ex cōpluribus com-
poni, gustumq; habere nardi. Potum autē fa-
cit spasmon, citò exanimat. Adiuuant uerò læ-
si ab eolaliunca, id est, nardo syluestri quā plurima ex ui-
no sæpius data. Item olusatri radice aut semine ex uino
dato. Benefacit & hoc medicamentū galbani puri den.
pon. duum, myrrhæ den. pon. unius cum passi cyathis
quatuor datum den. pon. unius, & hoc etiam ad omne
medicamentum facit.

Ad Tauri sanguinem.

Tauri sanguinis potum, quamuis quis difficilè
cælauerit, hunc tamē uestigia cruoris relicta
inter dentium cōmissuras produunt. Nauseant
autē & præfocant qui biberunt, cū gelatur. Sed adiu-
uantur aceto calido sæpius potō & iniecto per se, uel cū
nitro laseris uē radice.

Ad Lac potum.

Lac potum & gelatū ad ore spirationis (si
non confitebit qui laborat) cognoscet: præ-
focantur autē & hoc homines. Adiuuari au-
tem debēt qui ab ea laborāt, menta q̄ pluri-
ma sæpius sumpta. Item coagulo agnino, leporino por-
cino uictoriatī pōdere ex aqua bis teruē dato. Prodest
& laseris radix cum posca, & aluus acri clysmo ducta.

Ad Fungos.

Fungis uenenatis cū quis laborat, primū nau
 feat, nec quicquā magnopere reñcit: postea
 stomachum uentrisq; & præcordiorū infinitos
 habent dolores, manāt sudores frigidi per artus, qui
 & ipsi gelantur celerrimē, nisi citò succurrat. Adiuuant
 autē radicē ea quā nos edimus, acri quāplurima per se,
 uel cum sale manducata, eiusq; semine si ipsa nō fuerit,
 potō ex uino. Item ruta ex aceto trita & pota proficit.
 Nec minus lixiua cineris ex sarnētis pota. Adiuuat &
 nitrūm aceto dilutum & datum, eodemq; modo æris
 flos datus, & mel cum dilutum quāplurimum deuora-
 tum. Oportet autem & oleo antē multo potō cogere
 eos reñcere quātumcunq; potuerint, & eodē caldo sub
 inde artus per unctos expressius fricare.

Ad Irudinem.

Irudinē, quā quidā sanguifugā uocant, deuo-
 ratā, & adhaerentē faucibus, eoq; ipso mole-
 stiam, titillationēq; quandā præstantē, excu-
 tere oportebit aceto q̄ plurimo p̄ se, uel cū sale aut ni-
 tro aut lasere. Idē faciūt & niuis glebulæ quamplurimū
 deuoratae.

BASILEAE EXCVDEBAT HENRICVS
 PETRVS, MENSE AVGVSTO,

ANNO M. D. XXXII.



UMSF



